

V roku 2007 boli pre používateľov prístupné tieto objekty:

- študovňa periodík
- študovňa monografickej a učebnicovej literatúry
- študovňa DS SZO
- študovňa knihovníckej literatúry

V študovniach bolo pre používateľov k dispozícii 38 študijných miest.

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Lekárske knižnice v Slovenskej republike:

■ počet osobných PC	105
– z toho prístupných pre verejnosť	44
■ počet PC s pripojením na internet	88
– z toho prístupných pre verejnosť	40
■ počet používateľov využívajúcich internet	6 949

Slovenská lekárska knižnica v Bratislave:

■ počet osobných PC	44
– z toho prístupných pre verejnosť	11
■ počet PC s pripojením na internet	44
– z toho prístupných pre verejnosť	11
■ počet používateľov využívajúcich internet	750

HOSPODÁRENIE/ZAMESTNANCI

Z celkových nákladov na činnosť lekárske knižnice, ktoré dosiahli výšku **29 963 746 Sk** – index 94,73, sa na ná-

kup knižničných fondov vynaložilo **12 458 844 Sk**, t. j. 41,57 %. S indexom 87,90 to predstavuje pokles nákupu knižničných jednotiek o 1 713 656 Sk.

Mzdové náklady pracovníkov lekárske knižnice predstavovali **16 930 886 Sk** – index 107,40, čo je nárast o 885 150 Sk.

Kapitálové výdavky v hodnote **521 114 Sk** vykázali iba lekárske knižnice Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave (zakúpenie databáz) a Fakultnej nemocnice v Nitre (zakúpenie počítača s tlačiarňou).

Knižnice vykázali **69,51 zamestnancov** (prepočítaný stav) – index 94,02. S vysokoškolským vzdelaním bolo 21,20 zamestnancov, z toho malo knihovnícke vzdelanie 12 zamestnancov. Stredoškolské knihovnícke vzdelanie malo 32,58 zamestnancov.

Slovenská lekárska knižnica v Bratislave vynaložila na **nákup knižničných dokumentov** celkovo **1 095 427 Sk** – index 42,50, čo je v porovnaní s rokom 2006 pokles o 1 481 836 Sk. **Mzdové náklady** predstavovali **6 587 000 Sk** – index nárastu 115,41.

Knižnica vykázala **28,81 zamestnancov** (prepočítaný stav) – index nárastu 103,22. S vysokoškolským vzdelaním bolo 11,00 zamestnancov, z toho mali knihovnícke vzdelanie 4 zamestnanci. Stredoškolské knihovnícke vzdelanie malo 13 zamestnancov.

Podrobná analýza výsledkov činnosti lekárske knižnice za rok 2007 podľa jednotlivých typov zdravotníckych zariadení je spracovaná v materiáli *Štatistický prehľad činnosti lekárske knižnice v SR za rok 2007* (NCZI SILK, 2008, 55 s.)

SÚ LEKÁRSKE KNIŽNICE POTREBNÉ?

Na margo rušenia lekárske knižnice

Podľa § 11, zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach lekárske knižnice patria medzi špeciálne knižnice so špecializovaným knižničným fondom a sú súčasťou knižničného systému Slovenskej republiky. Ako sme už uviedli v predchádzajúcom príspevku, ich cieľom je sprístupňovať odborné zdravotnícke informácie a poskytovať knižnično-informačné služby odbornej zdravotníckej verejnosti využívaním moderných informačných technológií. Funkcia lekárske knižnice ako špecifických knižnično-informačných pracovísk je pri ďalšom vzdelávaní lekárov a zdravotníckych pracovníkov nezastupiteľná a stále veľmi dôležitá.

Dnes už nikto nepochybuje o nevyhnutnosti celoživotného vzdelávania a zdokonaľovania sa vo svojom odbore. Napokon odbornosť a kvalita poskytovanej zdravotnej starostlivosti lekármi a zdravotníckymi pracovníkmi pacientom závisí vo veľkej miere práve od ich ďalšieho vzdelávania. To, že zdravotnícki pracovníci sú povinní sústavne sa vzdelávať, im ukladá aj § 42 zákona

č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti a novela tohto zákona schválená pod č. 527/2006 Z. z., a 653/2007 Z. z.

Na procese celoživotného vzdelávania sa podieľajú aj lekárske knižnice, ktorých prioritným cieľom je rozvíjať a skvalitňovať knižnično-informačné služby a zabezpečovať a poskytovať primárne a sekundárne informačné fondy pre lekárov, zdravotníckych pracovníkov, študentov medicínskych odborov a ostatných používateľov. Reforma zdravotníctva na Slovensku po 1. januári 2003 výrazne ovplyvnila aj sieť lekárske knižnice. Keďže väčšia časť zdravotníckych zariadení prešla pod zriaďovateľskú pôsobnosť vyšších územných celkov, správu miest a obcí a transformovali sa na ziskové a neziskové subjekty, zmenila sa aj štruktúra lekárske knižnice.

Mnohé knižnice sa zrušili, čím sa znížil ich celkový počet. Zrušením 39 lekárske knižnice a vyčlenením 27 knižnice stredných zdravotníckych škôl z rezortu Minis-

terstva zdravotníctva SR v rokoch 2001 – 2007 sa počet lekárske knižnice znížil na 98 (stav k 31. 12. 2007).

V priebehu posledných siedmich rokov bolo zrušených každý rok priemerne 5,57 lekárske knižnice v týchto typoch zdravotníckych zariadení:

■ Špecializované zdravotnícke zariadenia	4
LK NCPZ Bratislava – včlenená do LK ŠZÚ na Trnavskej ceste v Bratislave Imuna Šarišské Michaľany LK ÚPKM Bratislava – včlenená do SZU Bratislava ÚZIŠ Bratislava – knižničný fond bol delimitovaný do SILK	
■ Fakultné nemocnice	3
DFN Košice Bratislava, Milosrdní Bratia Bratislava, Dérerova nemocnica	
■ Nemocnice s poliklinikou	12
Snina LK NsP Ružomberok – včlenená do ÚVN Ružomberok Kráľovský Chlmec Nové Mesto nad Váhom Partizánske Veľký Krtíš Kežmarok Malacky Handlová Levice Bánovce nad Bebravou Nová Baňa	
■ Polikliniky	5
Banská Bystrica Bratislava, Vajnorská Moldava nad Bodvou Dubnica nad Váhom Bratislava, Petržalka	
■ Ústavy TBC a RCH	1
Tatrasan Nový Smokovec	
■ Regionálne úrady verejného zdravotníctva	7
(predtým Štátne zdravotné ústavy) Lučenec Spišská Nová Ves Bratislava, Ružinovská Dolný Kubín Trenčín Liptovský Mikuláš Zvolen	
■ Psychiatrické nemocnice a liečebne	4
Sučany LK Prešov – včlenená do FNŠP Prešov Veľké Leváre Sokolovce	
■ Slovenské liečebné kúpele	3
Štós Nový Smokovec Štrbské Pleso	

Skratky: FN – fakultná nemocnica, DFN – detská fakultná nemocnica, FNŠP – fakultná nemocnica s poliklinikou, LK – lekárska knižnica, NCPZ – Národné centrum zdravotníckych informácií, NsP – nemocnica s poliklinikou, SILK – Slovenská lekárska knižnica, SZU – Slovenská

zdravotnícka univerzita, ŠZÚ Štátny zdravotný ústav, ÚPKM – Ústav preventívnej a klinickej medicíny, Ústavy TBC a RCH – Ústavy tuberkulózy a respiračných chorôb, ÚZIŠ – Ústav zdravotníckych informácií a štatistiky, ÚVN – Ústredná vojenská nemocnica

Činnosť knižnice vrátane ich zriaďovania, zakladania a zrušenia upravuje zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach a v súlade s ustanoveniami § 22 tohto zákona Ministerstvo kultúry SR vedie *Zoznam knižnice Slovenskej republiky*. Podľa § 12 ods. 2 písmeno b) uvedeného zákona je zriaďovateľ alebo zakladateľ knižnice povinný oznámiť ministerstvu zriadenie, založenie a zrušenie knižnice do 60 dní od vzniku týchto skutočností. Ministerstvo kultúry SR vydáva záväzné stanovisko k zrušeniu alebo zlúčeniu knižnice, alebo k prevodu zriaďovateľskej alebo zakladateľskej funkcie dohodou na iného zriaďovateľa alebo zakladateľa knižnice.

Slovenská lekárska knižnica (SILK) v Bratislave je v rámci svojej špecializácie podľa § 7, bodu 5 zákona č. 183/2000 koordináčnym, metodickým, vzdelávacím, poradenským a štatistickým pracoviskom informačného systému lekárske knižnice v SR, preto je dôležité každú zmenu, ktorá sa týka vzniku alebo zrušenia lekárske knižnice nahlásiť nielen Ministerstvu kultúry SR, ale aj Slovenskej lekárske knižnici.

Zdravotnícke zariadenia ako zriaďovatelia lekárske knižnice nie vždy oznámili Slovenskej lekárske knižnici zrušenie lekárske knižnice. Pre Slovenskú lekársku knižnicu je veľmi dôležité poznať dôvod zrušenia knižnice, ale v mnohých prípadoch príčiny zrušenia neboli uvedené.

Dôvody zrušenia lekárske knižnice interpretovali zriaďovatelia takto:

- personálne a organizačné dôvody,
- prevádzkovo-organizačné dôvody,
- racionalizácia práce, prístup zamestnancov k internetu a jeho využívanie,
- po pretransformovaní zdravotníckych zariadení na neziskovú organizáciu je prevádzkovanie lekárske knižnice finančne náročné, preto sa ruší,
- ide o odbornú literatúru, ktorá je zastaraná a nie je využiteľná v zdravotníckych zariadeniach,
- zdravotnícke zariadenie je v konkurze, činnosť knižnice bola zrušená,
- väčšina odborných kníh bola neaktuálne a odborne nepoužiteľná
- pre niekoľko rokov trvajúci nezáujem zo strany zamestnancov bola knižnica zrušená,
- knihy boli veľmi zastarané, lekári nemali záujem o vypožičiavanie kníh,
- knižnica nie je pre zdravotníkov funkčná,
- z dôvodu prechodu zo štátneho zdravotníckeho zariadenia na neštátne zdravotnícke zariadenie bola činnosť knižnice až do odvolania pozastavená,
- v súvislosti so sťahovaním zdravotníckeho zariadenia rušíme odbornú lekársku knižnicu,
- po rekonštrukcii liečebných domov bola lekárska knižnica zrušená,
- lekárska knižnica v posledných rokoch nezaznamenala žiadny prírastok, knižničné služby boli poskytované v minimálnom rozsahu, z toho dôvodu sa ruší,

- z dôvodu rekonštrukcie a uzatvorenia liečebného domu bola ukončená činnosť lekárskej knižnice.

Transformácia zdravotníctva negatívne ovplyvnila aj činnosť Slovenskej lekárskej knižnice v Bratislave. Rozhodnutím bývalého ministra zdravotníctva Rudolfa Zajaca o zrušení tejto knižnice a o jej zlúčení s Ústavom zdravotníckych informácií a štatistiky (ÚZIS) vznikla 1. februára 2006 nová inštitúcia – Národné centrum zdravotníckych informácií (NCZI).

Podľa novej organizačnej štruktúry NCZI, ktorá nadobudla platnosť 1. marca 2006, tvorí lekárska knižnica v rámci tejto inštitúcie samostatný útvar s názvom Slovenská lekárska knižnica. Knižnica plní funkciu národného centra pre poskytovanie medicínskych a zdravotníckych informácií a všetky ďalšie úlohy vyplývajúce zo zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach.

Uvedené dôvody rušenia lekárske knižnice dokazujú aj každoročné výstupy zo štatistiky, najmä pokles doplnovania knižníc informačnými zdrojmi a v súvislosti s ním aj pokles počtu používateľov knižnice.

Objem finančných prostriedkov na nákup knižničných a informačných zdrojov je dlhodobo podhodnotený, čo má nepriaznivý vplyv na oblasť informačného zabezpečenia lekárov a zdravotníckych pracovníkov s minimálnou dostupnosťou k najnovším vedeckým poznatkom publikovaným v odbornej literatúre. Fond knižnice, ktorý sa pravidelne nedoplňuje najnovšími titulmi odbornej literatúry a periodík, stráca informačnú hodnotu a pre ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov je bezcenný.

Pracovníkom Slovenskej lekárskej knižnice v Bratislave, ale i ďalších lekárske knižníc na Slovensku otázka ďalšej činnosti tohto typu knižníc nie je ľahostajná. Aj keď sa veľmi veľa hovorí o význame a dôležosti informačného pôsobenia internetových zdrojov, odborné medicínske publikácie vždy zostanú významným zdrojom vzdelávania. Z tohto dôvodu pokladáme rušenie lekárske knižníc s likvidáciou množstva cenných odborných publikácií za nanajväč neetické. Nie je ani v súlade s požiadavkami na ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov.

Vo vedení zdravotníckych zariadení sú však aj zodpovední pracovníci, ktorí veľmi dobre chápu poslanie a význam lekárske knižníc pri ďalšom vzdelávaní lekárov a zdravotníckych pracovníkov.

Napríklad v komentári k ročnému výkazu o činnosti lekárskej knižnice FN sP F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici sa píše:

„Našťastie, koncom roka 2006 došlo v našej nemocnici k zmene na poste riaditeľa nemocnice. Riaditeľ MUDr. Ján Šulaj, PhD., chápe poslanie a činnosť odbornej knižnice ako integrálnej súčasť fakultnej nemocnice, ktorá zabezpečuje postgraduálnu výchovu.“

V tomto príspevku, ktorým chceme poukázať na význam a opodstatnenosť lekárske knižníc a „vystríhať“ pred ďalšími prípadnými „rušeniami“, si dovoľujeme upozorniť aj na názory lekárov, zdravotníckych pra-

covníkov a ostatných používateľov lekárske knižníc vrátane študentov o poskytovaných službách v niektorých lekárske knižniciach.

Za poskytnutie informácií a vyjadrení používateľov ďakujeme pracovníckam lekárske knižníc – Marte Kozovej (FN Trnava), Bc. Ľubici Korgovej (FN Nitra), PhDr. Viere Kikovej (FN Banská Bystrica) a Mgr. Eve Kopalovej (NsP Žilina).

Na ilustráciu uvádzame aj vyjadrenie MUDr. Ivana Dečkova, primára patologickoanatomického oddelenia Fakultnej nemocnice v Trnave:

„V poslednom období sa stretávame s čoraz viac diskutovanou témou, ktorá sa týka významu knižníc. Nedá nám, aby sme sa nevyjadrili k pôsobeniu hlavne lekárske knižníc, ktoré sú pre nás zdravotníkov neoddeliteľnou súčasťou spojenou s našou prácou. Vyjadríme sa k pôsobeniu knižnice pri našej Fakultnej nemocnici v Trnave. Navštevujú ju zamestnanci počas dlhých rokov. Plní ušľachtilý cieľ. Umožňuje prístup k informáciám, ktoré rozširujú naše vedomosti prostredníctvom kníh a časopisov, ako aj iných publikácií o odbore lekárstva a zdravotníctva. Umožňuje a uľahčuje vedeckú a odbornú prácu, ktorú rozvíja a jej výsledky uplatňujeme v prospech ľudí, pacientov.“

Vytvorenie knižníc bolo zásluhou mnohých významných a vzdelaných osobností, ktorí vedeli a uvedomovali si potrebu knižnice, ktorá by zhromažďovala odbornú literatúru. Jej význam ocenia zdravotníci na všetkých úrovniach pri pregraduálnom aj postgraduálnom vzdelávaní. Výskum v danej oblasti napreduje v dnešnom svete veľmi rýchlo a práve na nás zdravotníkov sú kladené vysoké nároky na ich poznanie. Neexistuje snáď žiadny iný odbor, v ktorom by boli nároky na doplnenie vedomostí pri zvyšovaní vzdelania také vysoké ako v zdravotníctve.

Knižnice slúžia aj verejnosti, ktorá v dnešnom chápaní starostlivosti o svoje zdravie musí byť vzdelaná a informovaná o tom, ako si zachovať zdravie. Podporujeme myšlienku inovácie knižníc. Pri plánovaní nákladov spojených so zdravotnou starostlivosťou by sa malo myslieť aj na vyčlenenie finančných prostriedkov na nákup nových kníh a odborných periodík.

Aj napriek ťažkej finančnej situácii, v akej sa nachádza naše zdravotníctvo, by sa mali nájsť prostriedky na ich zmodernizovanie v rámci informačných technológií. Veríme, že takto uvažuje veľa ľudí a spoločne nájdú spôsob, ako zachovať tento »stánok vedomostí« .“

Používatelia Lekárskej knižnice FN v Nitre spomedzi lekárov najviac oceňujú poskytovanie rýchlych rešerší z odborných databáz, medziknižničnú výpožičnú službu (MVS), rýchlu informačnú obsahovú službu (RIOS), ako aj možnosť prístupu k zahraničným odborným publikáciám. Prípadným zrušením knižnice (dúfame, že sa to nestane) by používatelia týchto služieb boli nútení využívať služby knižníc v Bratislave.

Používatelia z radov študentov oceňujú dobrý výber odbornej literatúry v porovnaní s ostatnými fakultami, odborné konzultácie a pomoc pracovníčky lekárskej knižnice a tiež kvalitnú štruktúru odborných periodík.

Respondenti dotazníkového prieskumu o význame a potrebe lekárskej knižnice, ktorý realizovala Lekárska knižnica NsP v Žiline, odpovedali na otázku, či je potrebné využívať služby lekárskej knižnice pri plnení ich informačných potrieb a požiadaviek počas štúdia, pri kvalifikačných prácach a ďalšom vzdelávaní, jednoznačne áno.

Je nesporné, že transformácia zdravotníctva výrazne „prispela“ k zmene štruktúry lekárskej knižnice a ich rušeniu. Dúfame, že Úprava Ministerstva zdravotníctva SR, ktorá zastavuje transformáciu zdravotníckych zariadení od 30. decembra, bude mať kladný vplyv aj na sieť lekárskej knižnice v Slovenskej republike.

Je aj v záujme pracovníkov lekárskej knižnice, aby sa pri akýchkoľvek negatívnych náznakoch zo strany zriaďovateľov (rušenie knižnice, resp. iné závažné problémy) vždy včas obrátili na Slovenskú lekársku knižnicu, ktorá im môže poskytnúť potrebné informácie, resp. riešiť daný problém.

Pracovníkom lekárskej knižnice môže poslúžiť metodická príručka č. 1/08 *Ako správne postupovať pri založení a zrušení knižnice* (NCZI SILK, 2008. 59 s.), ktorá obsahuje podrobné pokyny týkajúce sa založenia, resp. rušenia lekárskej knižnice podľa platných zákonov a smerníc.

Marta Weissová

SPOMIENKA NA JÁNA KOLLÁRA

29. júla 2008 uplynulo 215 rokov od narodenia najslávnejšieho rodáka Mošovci Mošovci Jána Kollára. Pri tejto príležitosti sa v Mošovciach konali spomienkové oslavy za účasti zástupcu prezidentskej kancelárie akad. Milana Čiča, predsedu vyššieho územného celku Žilinského samosprávneho kraja Ing. Juraja Blanára, generálneho biskupa evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Mgr. Miloša Klátika, PhD., zástupcov Spoločnosti Jána Kollára z Prahy – Blaženy Urbanovej a Jany Halukovej a ďalších kultúrnych a cirkevných predstaviteľov za početnej účasti miestneho publika a hostí.

V prvý deň sa pri Štefunkovej soche Jána Kollára na námestí uskutočnil spomienkový program, na ktorom si účastníci vypočuli úryvky z Kollárovho diela *Slávy dcéra* v podaní Danuše Lúdikovej a Evy Potůčkovej, prejav PaedDr. Jozefa Tatára o živote a diele Jána Kollára, ako aj piesne od Mikuláša Schneidera-Trnavského, Ernesta de Curtisa, Gejzu Dusíka, Emericha Kálmána, Fredericka Loewea a Eduarda Di Capua v podaní Dušana Šimu, mošovského rodáka a člena Štátnej opery v Banskej Bystrici, ktorého na klavíri sprevádzala Darina Turňová. Piesne od Gaetana Donizettiho, Antonína Dvořáka, Wolfganga Amadeusa Mozarta, Mikuláša Schneidera-Trnavského, Bohuslava Martinů, Bartolomeja Urbanca, Tibora Andrašovana, Alexandra Moyzesa a Eugena Suchoňa zaspievali za klavírneho sprievodu Maroša Klátika sopranistka Michaela Jančaříková a barytonista Martin Mikuš.

Podvečerný program pokračoval v evanjelickom kostole a. v. v Mošovciach, kde vystúpila koncertná umelkyňa, varhanistka Michella Hradecká so skladbami Johanna Sebastiana Bacha a iných skladateľov. Hudobný koncert dopĺňali úryvky z diela Jána Kollára v podaní Evy Potůčkovej a príspevky o živote a diele Jána Kollára od PhDr. Jozefa Beňovského a biskupa východného dištriktu Mgr. Igora Mišinu. Z príhovoru PhDr. Jozefa Beňovského vyberáme:

„Sme radi, že Kollárovo dielo stále žije vo vedomí spoločnosti, že ho stále vnímame ako jedného z najreprezentatívnejších básnikov svojej doby, ako tvorcu a hlásateľa všeslovenskej myšlienky, ako tvorcu koncepcie slovenskej literárnej vzájomnosti. Osobitne sme povďační aj za jeho mimoriadne zberateľské a vydavateľské úsilie pri editovaní národných piesní. Vnímame ho aj ako kazateľa a tvorcu duchovných piesní. Ako hovoril Kollár piesne, sú vzácne obrazy, v ktorých si každý národ svoj charakter najvýraznejšie maľuje a predstavuje.“

Ďalší deň si hostia uctili pamiatku Jána Kollára na námestí pri soche Jána Kollára položením kytíc a slávnostnými príhovormi Milana Čiča, Blaženy Urbanovej a ďalších hostí a návštevou zvyškov rodného domu básnika s Pamätnou izbou, ktorú obyvatelia Mošovci zriadili svojmu rodákovi v roku 1976 a reštalovali v roku 1983. Starosta obce Ing. Ján Žirko účastníkov oboznámil s novým projektom rekonštrukcie rodného domu Jána Kollára.

Na záver osláv sa v mošovskom evanjelickom kostole konali slávnostné Služby Božie, na ktorých kázal generálny biskup ECAV na Slovensku Mgr. Miloš Klátik, PhD. Za Slovenskú národnú knižnicu vystúpil PhDr. Miloš Kovačka, CSc., ktorý priblížil význam Jána Kollára pre dnešek.

Jubileum dopĺňala výstava obrazov pod názvom „Kraj Jána Kollára“ výtvarníčky Mgr. Evy Bebčákovej a jej žiaka Františka Palušku, ktorá bola inštalovaná do konca júla v priestoroch Základnej umeleckej školy v Mošovciach.

Mgr. Adriana Brázdová